

Delavski list

Časopis za interese slovenskega delavskega ljudstva.

Redakcija: Obznanje dajz mor.
Voda krepom.

Redakcija in administracija: Via Solitaria 3, III. nadst.

Letna vsota: trije četrteki meseca. Velja za celo leto 1 glj. 20 kr., za pol leta 10 kr., za četril leta 30 kr. — Posamezne številke 4 kr.

Prejimo odruge in delavce, vedno za razširjanje lista skrbeti.

Častiti sodrugi in čitatelji!

Naznanilo v prvi številki našega lista, da izide 2. številka 23. t. m., je bila pomota, ker 23. je četrti četrtek in list ima izhajati 1. in 3. četrtek v mesecu, zatoorej je izšla 2. številka z današnjim datumom.

Nadalje prosimo tudi vse tiste, kateri si mislijo naš list naročiti, da to precej po sprejetju 3. številke naznanijo upravništvu našega lista, ker 4. številko pošljemo le onim, kateri si bodo list naročili.

Prosimo tudi sodruge, skrbeti za to, da se ne pozabi pri vsakej priložnosti za podporo lista nabirati, da bodemo tudi mogli našo dolžnost izpolniti, ker nimamo kapitala in smo odvisni od vaše podpore.

Izdavatelj.

Dvanajst let

minolo je 30. septembra t. l. kar je bila sprejeta škandalozna postava zoper socialno gibanje na Nemškem. Bil je to dan posljednji dan obrednjega stanja iz bojazni pred delavci. Ostala bodo določa in postava v zgodovini, posebno v zgodovini delavskega gibanja. Stvoritlja te postave pa sta bila glasovni Bismark in tedanji minister tujinjskih zadev Puttkamer.

Poglejmo pa tudi, koliko zla je učinila ta postava na Nemškem. Preprovedano je bilo 1300 tiskovin, med tem 112 na Nemškem izhajajih in 33 v tujini, časopisov; dalje so zatrhli 341 družtev, med temi vse dobrodelnih, kakor božanske blaginje. Slovenski razpisanih zborov inj presega 3000. Izgnanih je bilo 873 otrok, med temi 504 oženjenih z

973 otrok, in sicer iz Hamburga 311, Berlina 293, Lipsije 164, Frankobroda ob M. 71, Stettina 53 in Spremburga 1. Poleg znašajo obsojenih žrtev skoro 700 let ječe in nad 250 let preiskave, torej vsega skupaj blizo 1000 let. Ni mogoče si toraj predstaviti, koliko gorje je napravila ta postava v tem razsvitljenem veku, veku napredka in svobode, kakor bi ga nekateri najraje zvali. Vse to pa se je gojilo v toliko hvalisani državi kulture in prostosti.

Navedi bomo tudi tu belasti izrek ministra Puttkamerja o priliki letošnjih volitev v državni zbor.

Rekel je namreč ta „nemški svetnik“ pred svojimi volilci v Stolpu, ko je razvijal svoj program in poročal o njegovem delovanju pretečene državoborske dobe: „Razpisani državni zbori bodo bili še bolj boljši (??). Mogoče bi bila, da bi brez postave zoper socialiste lahko živeli, ker ni upanja da bi novi državni zbor tej postavi lepo in bodočnost obečal. Namesto malega obrednega stanja napravili bomo veliko in namesto 25 izgon nemških državljanov iz osemnega ognjišča bodo morali nastopiti to-povij.“

Veliko si je prizadeval ta mož, da se so postave nasproti delavcem tudi popolnoma izvedle, kakor predstojete številke jasno govoré. Bil je poleg Bismark najgorenejši zagovornik te postave v zboru. Še več je nameraval ta mož, spodkopati je hotel tudi splošno volilno pravico; znan je tudi iz vohunske dobe, ko je za delavci pošiljal vohune preko nemške meje v Švico, Francosko in druge države, da bi proizvedel kaj in kako; pri tem poslu pa se je on in njegovi vohumi grozno omešil o neki zadevi v Švici, Nobe-nega srečstva se ni bal, da bi tem globokeje pokopal delavsko stranko. Vse to pa ni temu možu in Bismarku dosti pomagalo in za vse to žela sta grozno blamažo. Letošnje volitve jasno govoré, da kljub vsemu neizmernemu pritisku ni le oslabil socialna stranka v Nemčiji, temveč bolj ko so jo stiskali, bolj je rasla in z vošč unemo se je borila; oddala je za svoje poslance pol-druga milijon glasov, to je toliko, kolikor je vseh Slovencev in ima sedaj 36 poslancev v državnem zboru, (kakor Kranjski deželni zbor), katerih prej še polovico ni imela. S tem številom poslancev morajo sedaj v nemškem državnem zboru uže računati in s tako stranko tudi, katero tuka sedeva niso ozgodnili. Bismark in Puttkamer (in še nekateri) pa si lahko dobro za-pomnijo, da kadar „veter seje, vihar žanje“.

Omeniti pa moramo tudi, da take težke udarce in po njih tako sijajno zmago pripoznati moramo kot zaslugi solidarnem postopanju socialne stranke in njih vodjam, kateri niso iz ravnotežja prišli v najslabšem slučaju, stali so stranki na čelu ter jo branili pred krivičnimi napadi in državnem zboru, po časopisih in celo pred cesarjem samim se za njo potegovali.

Tako postopati pa je le mogoče izobraženim, razredozavednim delavcem, pač nam smejo biti ti nemški sodrugi v izgled, ker njihova zmaga mora postati tudi enkrat naša!

Terjstvo delavske stranke v Avstriji

Reo ja, da sta sušnost in tlačanost še zdajnej odpravljena in da imamo konstitucionalno državo, v katero je vsak državljan je-dnak pred postavo ter osebno popolnoma prost, toda jednakopravnost je vedjidel na papirju, pravica se meri le po velikosti premoženja posebno kar se tiče politično n. p. volilne pravice. Največji del ljudstva torej nima pri postavodaji nič za govoriti.

Delavski razred, kateri nima drugega premoženja, nego roke, to je delavno moč, je torej politično odvisen od razreda posestnikov.

Da je delavski razred zaradi tega tudi gospodarstveno (ekonomično) podložen razredu posestnikov je umetno, ker posestniki izkoristijo njihovo politično moč za svoje inter se, namreč da si kopičijo bogatstvo v svojih rokah. Na ta način narabla kapital v posameznih rokah do neizmernosti, da takorekoč kapitalizem prevladuje vse družbinsko življenje. Kakor bolj se torej razvija kapitalizem, tolko bolj propada flovelstvo v razmere sušnosti, delavec postane mesadni suženj (Lohn-klave). Ako imajo kapitalisti ves kapital v rokah si kupijo lahko vse, da, še postavodajo, kakor se je to zgodilo v Ameriki, kjer so podkupili skoraj vse volilce in s tem poslance ali zastopnike, kateri delajo potem zakone le v korist kapitalistov tako, da se uporabljá državna sila le v zatiranje delavskega ljudstva. Plaše se vedno zmanjujejo in tako postaja splošno ljudstvo vedno bolj revno ter si se najpotrebnejših reči za življenje ne more omisliti.

Da se to nedostojno stanje omeji, moramo terjati dolebe in preustrojbe (reforme) v korist delavskega razreda. Ker namreč ni nobenega stanu ali razreda v današnjeji družbi, da bi to storil, torej moramo delavci sami nastopiti, ter kot razred zase skupno terjati naše pravice, se združiti in tako obharovati pogoju kulture, kakor pospeševati razvoj flovelstva. Da je treba združenja in skupnega postopanja, tega so si bili stvesti tudi skilcatelji kon-

gresa avstrijske socialdemokratske delavske stranke v Haas-Ida na Spodnecavstrijskem dne 30., 31. decembra 1888. in dne 1. januarja 1889. kjer se je sklenilo o načelih, terjatvah in postopanju socialdemokratske delavske stranke.

Sklepe tega kongresa odobravalo je delavstvo v vsej Avstriji ter sklenilo se po istih načelih in postopanju.

Tudi v Ljubljani je bil ljudski shod, pri katerem se je sklenila resolucija, da se bo tudi na Slovenskem ravnilo po sklepih kongresa.

Ker bi bilo preobširno tukaj vse sklepe objaviti, omenili bomo torej le najvažnejše stvari. Iz razjasnenja našel izvašamo sledeče:

Socialdemokratska delavska stranka v Avstriji se prizadeva za skupno ljudstvo brez razloka naroda, plemena in spola doseči osvobodjenje iz vse gospodarske (ekonomske) odvisnosti, od strani enje politične brezpravičnosti in vsaj za doletno zankernosti.

Vzrok tega nedostojnega stanja ni v posameznih političnih upravah za ikati, temveč bitje vsega družbinskega stanja prevladajoči in upogojljivi gotovosti ali resnici, da so sredstva za izdelovanje v rokah posameznih posestnikov monopolizirana.

Posestnik delarne moči, to je delavski razred, postane zaradi tega eden posestnikov sredstev izdelovanja, to je razreda kapitalistov, katerih politično in gospodarsveno gospodarstvo v današnji državi izraha.

Posamezno posestvo sredstev izdelovanja, kateri torej v političnem razredno državo pomeni, pomeni v gospodarskem oziru rastočo bedo ter ubožanje vedno širjih ljudskih krogov.

Prehod sredstev izdelovanja v splošno posestvo skupnega delavskega ljudstva ne pomeni torej le samo osvobodjenje delavskega razreda, temveč tudi spolnitev zgodovinsko potrebnega razvoja. Nositelj tega razvoja zamore biti le razreda zavredni in kot politična stranka organizirani proletarij. Proletarij politično združit (organizirati), njega z zavrednostjo svojega položaja in svoje naloge navdani, ter delovno in fizično borbi sposobnega napraviti in obdržati, je torej prvi program socialdemokratske delavske stranke v Avstriji; k izpeljavi tega se bode ona vseh namena prisluškajočih in naravnih pravo-zavrednosti ljudstva prisluškajočih sredstev posluževala. Za postopanje (taktiko) se je slednji temelj postavil:

1. Socialdemokratska delavska stranka v Avstriji je mejnarodna stranka, ona obseja pripravo narodov ravno tako, kakor rodu, in posestva in izreka da mora biti borba zoper izrabljenje (Ausbeutung) mejnarodna, kakor je tudi izrabljenje samo.

2. Za razširjanje socialistične ideje si bode izkoristila vsa sredstva javno-ti, tiskovine, društev in shodov, ter vstopila za odstranjenje vseh vseh prostosti izražanje mislij.

3. Brez da bi se motila o vrednosti parlamentarizma, enaj obliki modernega razrednega gospodarstva, si bode prizadevala doseči splošno, enako in direktno volilno pravico za vse zastopajoče skupščine ter da se poslanci plačajo.

4. Da bi se še v okviru današnjega gospodarskega reda vzdrževanje življenja delavskega razreda še bolj ne znižalo in beda ne naraščala, se mora terjati nepomanjkljivo in pošteno za delavce varovalno postavitelj.

5. V interesu bodočnosti delavskega razreda je terjati obligatni, brezplačni in brezverski pouk na vseh ljudskih in izobraževalnih šolah, kakor pristop k vsem višjim podučnim zavodom.

Pretpogoj temu je ločitev cerkve od države in proglašenje vere kot privatna stvar.

6. Vzrok vedne nevarnosti vojke je stoječa vojna, katera vedno teži breme ljudstva od svoje kulturne naloge odtuji. Vstopiti je torej za nadomestjenje talne vojne z splošnim oboroženjem ljudstva v borbu vojke.

7. Stranka bode v političnem življenju pri vseh vprašanjih interesov delavstva zastopala

Od 1. resolucije o združenju izvašemo: Shod stranke proglaš razkolništvo v stranki z vprašanjem programa kot kondano in priključit od vsega sodnega pošteno in bratovsko delovanje za skupno stranko na polju našega programa.

2. Resolucija je o političnih pravicah iz katero omenimo 4. točko odstranjenje monopola za posestake na politično volilno pravico z vpeljavo splošne enake direktne in tajne volilne pravice (in to od 20. leta naprej ko se začne dolžnost za vsajšino.)

V 3. točki resolucije o delavski varovalni postavitelj je posebno važna točka v skrajšanju delavske časa do osem ur na dan brez izjem in dodatkov.

V 4. točki resolucije o tiskovini se je sklenilo obstoječe delavske časnike kot glasila stranke pripoznati. Pri tem se je podprstljivo nameravalo slovenskih sodrugov za izdajanje slovenskega lista stranke, ter se dalo dovoljenje in obljuba podpore.

Sklenilo se je še točka 5. resolucije o strokovni organizaciji, 6. o delavski zbornicah in 7. o ljudski šoli.

Glavna terjata so za sedaj splošna volilna pravica in pa nemerni delovni čas. Prva za to, ker je naravna pravica ljudstva in sploh ako se maloše ljudstva dolžnosti k vzdrževanju države, torej naj se mu da tudi pravico pri postavitelj svoje menenja izražati. Druga pa, da dobi delavski ljudstvo čas za počitek, kakor za izobraževanje, da se mu ne bode mogla predbacivati nezmožnost politično pravico uporabljati.

Premoga in rudokopi.

Obrtnijska potražnja s stroji, katera se čuti v teh zadnjih časih po jedni strani in kupitjaka zaostaja po drugi — so prisilile razne obrtnije na kapitalistične ustanove in narode.

Povsod je pridelovalna moč velikomerno narasla in je le čiljavajoče dotike, hitrega razširjenja svetovnega trga pričakovala, da se popolnoma razvije.

Vse življenje izobraženih narodov je pod upijvom strojev; in za gon strojev je skoro občino le parna moč (Dampkraft), katero prevzela volinoma premog. Zraven narasajočega razvoja strojev, je nastalo pomanjkanje le-a po omikanih deželah, in kar je popraševanje po premogu ogromno povečalo.

Brez premoga ni več mogoče prestat po omikanih deželah.

Mislimo si lahko sami ugonobne nasledke, ako bi se povečevanje premoga na jedenkrat popolnoma ustavilo; ne le samo stroji po tovarnah bi ustavili delovanje, ampak z njimi tudi delavci, kateri jih strežejo, ognjišča po hišah bi pogasnila, mestam bi bila vsa dovažanja obrezana, zaradi ponehanja željeznic in parobrodne vožnje. Se po deželi bi bili prisiljeni tovarnarji in mnogi rokodelci z delom pojenjati zaradi pomanjkanja surovih tvarin. Cela dežela bi bila v še večji zadregi, kakor ob času oblaganja; kajti ona mesta, katera se oblaganja nadejajo, se lahko že naprej preskerbe njim potrebnih stvari.

Prizadevanje kapitalističnega načina pridelovanja gre pa le na to, da zniža bolj ko mogoče naloženo blago po skladiščih.

Ako si kapitalist po eni strani prizadeva znesek pridelane večvrednosti svojih delavcev povikati, tako nameruje po drugi strani, da se doseže večvrednost z kolikor mogoče malo porabo kapitala. Kajti dobiček si računji po razmeri od delavcev na leto pridelane večvrednosti k skupnemu kapitalu, in ne k znesku plače —

Kapitalist se založi z blagom manj ko mogoče, obilnosti nakopičenega blaga, katero potrebuje določeno podjetje, se pa mej podanimi razmerami samo izloži; ista bode mogla

sicer mej enarimi razmerami toliko manjša biti, kolikor se lažje in gotovejše prevajajo tvarine in blago.

Širjenje in zbijanje železnice vodi do tje da se blago v zaloznih posameznih podjetij bolj ko mogoče zniža.

Kar velja pri tem v velikem velja tudi pri malem, tako da se konsument malo ali pa skoro nič za blago ne skrbi, katero lahko vsaki dan presno od kupca dobi.

Kupci tudi ne prevzame rad več blaga, kar ga more lahko v kratkem razpečati, ako je gotov da dobi lahko v pravem času potrebno blago za svoje konsumente.

Boljško je vožnja urejena toliko manj je po skladiščih blaga, toliko je bolj ugonobno pojenjanje vožnje na hlap (Dampf) in tem hitreje potane revščina.

Pri strajkih premogokopov na severnem Angleškem se je videlo da je bilo le malo tovarnarjev z premogom za delj ko jeden teden preskrbljenih; nekatere tovarne so morale že precej z drugim dnevom delo ustaviti zaradi pomanjkanja premoga.

Pri takoršnih razmerah se pač lahko reče da, ako bi premogokopi popuhtili v velikem številu delo, bi še žalostneje postalo kakor ob slabih letinah v srednjem veku.

Nasprotno med delavcem in kapitalom je splošno zmernost večje; vedno bolj narašča nezadovolnost mej delavci zoper krivice katere se jim gode. Pri tem postaja položaj obrtnije vedno bolj negotov; zguba in zaostaja kupčije preujo podjetniku in zguba dela pa delavcem; tako se nasprotstva vedno bolj oistre.

Razvoj omike se čuti po naravni potrebnosti in se ne more več sanjati o „sporzumu“ mej delom in kapitalom; ker vedno priljubljuje zavrednost trdnjšo podlago.

Brez politična deluje kapital za prekuje izdelovalnega načina, brez pojema uničuje rokodelca in maloga kmeta, brez ponehanja se trudi posamezne delavce v velike skupne delavnice pripraviti da se vadijo strogov dela da zamore iz velikih eno samo „truplo“ napraviti.

Potem se pa še čulijo kapitalisti, da so delavci do zavrednosti prišli in začeli spornavati, da so interesi delavcev k obim podjetnikov v ostriem nasprotstvu.

Zatorej so k splošnem delavskem gibanju v Avstriji in Nemčiji pristopili tudi premogokopi, kateri so se do sedaj za splošno delavsko gibanje le malo brigali.

Akoravno je bila rudarska obrt uže sprva na kapitalistični podlagi, moralo je le-to uzrok biti, da so se rudarji toliko časa sebični in konservativni obdržali.

Dobili so že v preteklem stoletju posebne postate, za katero je vladala tudi skrbela da so se ohranile, da so bili tako podvrženi posebni disciplini. Po drugi strani so pa bili tudi jako preztetni in navdušeni na njih za trage starih oblik (Zunft), katere so še pri njih najdalj obdržale. Po navadi so rudokopi tudi oddaljeni od velikih mest, in njihove izobrazbenosti v sovjancem življenji, kar je naravno njih napredek zadrževalo.

Posebno pa so še slovenski delavci zapušeni, katerim še vedno pomanjkuje v svojem materinem jeziku polučne tvarine.

V teh zadnjih letih nastalo je tudi več tovarn po premogarskih okrajih, in tako so rudokopi dobili priliko z drugimi delavci občevati, od katerih so se navadili zavrednosti, sloge, bratovščine in vztrajnosti v svojih opravičenih terjatvah.

Kolikor se zavrednost bolj vzbuja pri premogokopih, toliko je večje nasprotstvo z kapitalom.

Podjetniki se pa le tožijo o slabih zašlučkih, češ, da bodo delavci res mislili, da skoro nič ne za lužijo, toda številko po uradnem poročilu za leto 1889. za naše slovenske

po krajino nam drugače govore in resnico dokazuje.

Ako ima delavec 1 gld. (?) na dan, in ako se mu nedelje in prazniki ne vračunajo, mu ostane 299 gld. na leto za njegov krvav trud. Gospodarij pa tako-le:

Pokrajine	Vrednost na dan pripravljene travnice godinajh	Število delavcev	Prihode na vsakega gold
Štajersko	11.806.391	13.800	856
Koroške	3.748.118	3.953	938
Kranjsko	2.304.532	2.832	814

Ako odračunimo delavcev 299 gld. ostanejo sledeči dokazi: Za Štajerske delavce ima kapital 557 gld. za Koroške 649 gld. za Kranjske 515 gld. na leto.

Da si pa morejo in zapuščeni delavci od pogube pomagati jim je nujno potrebno zahtevanje skrajšanje delavnega časa, posebno za ženske in otroke in nekoliko zvišanje plače.

Namen kapitalista je izpodrinuti moč umnega delavca z razvojem strojev, z ženskami, z otrokom in nezvedenim delavcem. Ker že plačani stroji tam stojijo je kapitalistu žal da mu tudi po noči dobiček ne nosijo; pridržuje na vse načine delavno moči da jih telesno oterpini in uzrok tega duševno propadajo, potem imajo pa lahko igro z delavcem ravnan kakor jim E žepu prav pristop.

Vsako skrajšanje časa zahteva zopet skrajšanje, ker si kapitalisti vedno tem primerno nove stroje izumijo. Ako se ima najsturni delavnik naj se deseturni zahteva, potem devet, osem itd.

Le skrajšanje delavnika jih zamore obraniti duševni in telesni izgubi, kdor hoče hraniti, naj hrani svoje zdravlje, in to naj poloji na telesno hranilnico; zdravlje se pa le obdrži z primernim normalnim delavnikom.

Nasreče po rudarskih jamah so vedno manjši in ako bi kapitalisti in ženskim veselji, so le nerodni delavci krivi tega, razen slabih notranjih naprav. Hočemo odgovoriti to istino, da se res veliko nesreč prigodi po nezapoznosti delavcev; to pa le zato ker so velikokrat menjani in nezvedeni, ker ti zadnji ceneje delajo kakor izurjeni, se jim rajši delo prepusti. Vprašanje gospodarjev je le vedno dobiček ne pa življenje delavcev.

Državni učenjaki tudi ne morejo nič drugače napraviti ako hočejo mir imeti, da presuše rudarske jame rudarjem.

Le tako bi bila sprava z kapitalom, ako bi ta zadnji v delavskih rokah ostal.

Državni monopol taki kakor je pri državnih železnicah še ni noben socializem.

Delatska zavarovanja niso nič drugega kakor novo izumjene podpore beračev. Ako bi država za-edla rudarske jame, bi bil torej prvi korak napravljen, za gotovi in uspešni red obrtnije domaših dežel; kar se pa lahko brez kanonov napravi. Naj si bo kakor hoče, mi upamo zagotovitjati da bode premogarsko vprašanje jedna prvih točk v socialnem razvoju — seveda izjemši, ako bi kak nepredvidljivi prekuč preobrnil sedanji položaj.

Zadržanje premogokopov bode imelo na vsak način velik uplyv za osvobodjenje izdelovalnih sredstev v prid delavca.

A. K.

K delavskemu gibanju.

Naše bratovsko glasilo dunajsko „Arbeit und Zeitung“ prinosa sledeči poziv na podzemeljske delavce ali knape, premogoj in rud-kope v Avstriji: „S drugi! Za pred tedni smo skupni pred vater vas pozvali da se pripravite za sled skupnega posvetevanja. Gutti morate vsi, kako žalosten je naš položaj, in da ostanemo popolnoma odlojeni, od tega zblediti ali, ako se jednokrat iz spanja ne zbudimo.“

Naši sodrugi, knapi vseh dežel v Evropi, napredujejo in se združujejo. Tudi mi si moramo to v izgleh vzeti in jih preslušati. Mi o čemo nič

druzega, kakor postavnim potom na o sveto interese zastopali in naše pravice varovali.

Pri tem nam je bino in tudi ne more nobeden ovladati. Da bodo pa naše posvetovanje imelo tudi uspeh in da združuje podzemeljskih delavcev v Avstriji p-stavi temelj mora kadkor in- gče ved okrajev (Heviere) zastopanih biti. Veliko število je že nanznanjenih pričakujemo pa, da bodo zaostali zamujeno in d-prinesli. To velja sveti stvar, stvari naše bodočnosti, osodi naših otrok. Ne-beden nam ne bode pomagal in ne mora pomagati, ako mi sami sebe zapustimo.

Vabimo vas torej kongresu podzemeljskih delavcov, kateri se bo-le vrši na Dunaju dne 30. I. m.

Naznanite se torej mnogobrojno. Udeležen i dobi je jeden teden pred sodenjem kongresa listnice z vabilom in njegovim imenom, kakor dejstveno izkaznice.

Dnevni red kongresa:

1. Polžaj podzemeljskih delavcev in srečiva za zboljšanje istega
2. Osemurni delavni čas
3. Organizacija knapovskih blagajn (Bruderladen);
4. Strokovna država in tiskovine;
5. Razni predlogi.

Pričakujemo tudi, da bodo tisti kraji, katerim si mogoče udeležencev poslati, pisмено njih položaj in menenje razjasnili ter naznanili.

Torej: srečno na kongres!

Naznanila in vprašanje se pošiljajo pod naslovom: Franz Wagner, 1 rotlan in Franz Knorr, knap. Graupen, 381.

POLITIČNI PREGLED

Avstro-Ogerska.

Kakor poročila dunajska „Arbeiterszeitung“ se je v zadnjem času na Avstrijskem v raznih mestih in krajih ustanovilo zopet devet delavskih društev tako, da združuje vedno narasča; ko bi le tudi slovenski delavci začeli spoznavati, da je združevanje delavstva nujno potrebno, da si tako skupno napravijo sredstva za produkt in zadobé jasnost čez položaj ter nalogo delavskega razreda, namreč da je glavni faktor v človeški družbi ter da mora zadobiti zavednost o postopanju vsamom človeštvu v prid. Zepamnju naj si slovenski delavci izrek slovenskega nemškega delavskega agitatorja Ferdinanda Lanzetta, ki je en glas: „Delavci se združite, na kateri od bode videti svetlo bodočnost.“

Dne 22. septembra t. l. imeli so brezposelni strugarji (Perlmutterdrechsler) na Dunaju shod, pri katerem je bilo nazv 5ih 4000 možkih in ženskih oseb. Sklepnila se je pri istem resolucija, v kateri se veit, da je vlada odgovorna za naslednje določb, koje prouzroči Mac Kinley-Bill, ker zaradi iste je nevarnost, da boče od 24.000 možkih in ženskih delavcev kateri imajo v Avstriji v tem obetu zaslužek večina prišla ob delo in kruh. Sklepnilo se je torej, strogo držati se združenja (organizacije) ter vsem poskušajm zastraženja zvesto kljubovati.

Razni strugarjev je brez posla tudi 6000 čevljarjev. Vidi se torej, da ima današnje družbinsko stanje zelo veliko luknjico, katero si bode država neodstno brez upeha zamašiti prizadevala.

V Bran je bila v četrtak 2. oktobra prizivna zbiravna zoper vse ude odbora ustanovljena delavskega policijskega društva „Eintracht“ (Sl-ga). Državni pravdnik je oporekal prvi obsodbi. Zgostovnik zadržanih je bil g. dr. Stranaky. Vsi zadržani so bili oproščeni, ter prva obsodba povsem potrjena.

Ste. 40. našega bratovskega glasila: „La Confederazione Operaia“ je bila pretečni teden zasebna zaradi članka iz lastnega na nemško socialdemokracije.

Nemčija.

Dan pogreba zakona zoper socialiste, so nemški socialdemokratski delavci in njih prvaki povsed dostojno praznovali. V Berlinu, kakor v vseh drugih večjih mestih, so se vršili shodi; tudi veselje in slavnosti ni manjkalo, povsed sta se kazala edinstvo in navdušenost za složno postopanje. Veliko delavskih častikov je 1. oktobra penzioneli program stranke, sklenjenega v Gutli, kateri je bil skoz dvanast let prepovedan. Torej od delavstva naprotnih strank tako zaželjenega razkolnitva v nemški socialdemokratski stranki, kateri se je pričakoval po padu izpustnega zakona zaradi taktike se ni nikjer zgodilo. Nemška socialdemokracija bode gotovo tudi za naprej odločno in pošteno zastopala interese delavskega ljudstva.

Belgija.

Pesu dni oktobra je bil v Bruselju v socialističnem strukturi hih shod poslancev belgjskih,

francoških, nemških in angleških knapov. West-falški, belgijski in saksonski okraj za premogokop so bili najmočnejše zastopani. Po tridnevnem posvetevanju se je sklenilo: 1. nemški, francoški, angleški in belgijski revieri se združijo k skupni mejnarodni zvezi knapov, katero izpeljuje odbor poslancev iz vsacega okraja premogokopov. Angleška poslancev v državem zboru ali parlamentu sta bila postavljena za nabiranje in napravo k ustanovitvi zveze knapov potrebnega denarja; 2. prvga aprila 1891. naj se snide v delavski borzi v Parizu mejnarodni kongres knapov, kateri bode razpravljaj o velikem evropskem naspustu dela vseh premogokopov kot sredstvo za dosego samostnega delavnega časa. Taki predlog se more le prejeti, ako so poslanci vseh okrajev premogokops pri kongresu navzoči in za ta sklep jednoglasno bili.

Demostracija za polgono voljno pravico kaše, da je le nekaj koristila. Pred nekaj dnevi je imelo ministerstvo posvetovanje, pri katerem se je to vprašanje razpravljalo. Belgijski delavci bode morali po tem takem č nekateri krat dobo prisostiti za dolgo voljno pravico.

Angleška.

Dne 30. septembra je bil v Londonu prv letni kongres pristanišnih in aplinskih delavcev in to pod vodstvom znanih voditeljev večnega štrajka pristanišnih delavcev Tom Man-om in John Burns-om. Pri temu shodu se je resno preudajalo, kako bi se moglo najhitreje delo pri pristanišču (Dockarbeit) na korporativni združni podlagi uredniti.

6000 delavcev v plavah na Škotskem je v soboto 4. oktobra delo ustavilo. Od 78 plavov se samo še v 6. deluje.

RAZNE VESTI

Zlati čas. Kdorkoli je čital dunajske liste o velikanskem sprejemu nemškega cesarja na Dunaju, kateri je bil le dve uri v mestu, misliti si mora: dunajsko mesto ima pač zlati čas, govore ni na Dunaju pomanjkanja in vsa je na obilo. Okrasenje mesta stalo je neki samo mestno občino 50.000 gld., veliko svoto so v to svrhu žrtvovali tudi zasebniki (seveda taki, kateri se na stroške drugih in od nepolnih šaljev debelo). Kaki komadni namen pa je imelo vse to? Nekateri, zasledenit možje, kakor dunajski šupan (kateri do-biva poleg prostega stanovanja 12.000 gld. plače iz mestne blaginje) dobil bode še na kak prazno luhajo na fraks „redov“ in ti stanje veliko tisočakov, katere bodo razni občinski davki poplačali in te tudi delavci plačujejo, posebno občinske davke indirektno. Ko bi se pa naša kaka v istini pametna in neobidna osoba in v mestnem zboru stavila predlog: da naj bi se rajni nameravane svote dale v podporo 5000 brezposelnim strugarjem (Perlmutterdrechsler), koji brez svoje krivnje pomanjkanje trpe in poleg ajih še njihovo družino. Uzrok krivi je povisana carina v Ameriki in se radi nje ne morejo izdelki izvažati, ker ceneje pridejo, ako so izgotovljeni v Ameriki pri visoki plači, nego da bi jih in Dunaju dobivali. Dat je sicer mestni odbor 5000 gld. podpore tem sir-makom, a kaj je ta svota glede tolikoga števila brezposelnih in poleg tega je šteti, da je veliko teh sirmakov oplenjenih z družinami in lahko računamo, da pomanjkanje trpi kakih 8000 oseb. Pa kaj! — „redovi“ so prva stvar, lačni proletarijat pa zadnja.

Kako se v Nemčiji pravica v razrede deli? Dne 9. maja so v Drezbanah (Dresden) zasledili nekaj delavcov, ko so „rudečo zastavo“ obesili na lico telefona (Telefonleitung). Stvar je prišla pred sodnijo, pred to pa niso našli pametnejšega uzroka v zablodi, kakor motenje telefona kot javne naprave in zaradi tega malenkostnega prestopka bili so ti delavci dne 10. julija pred „sodnijo“ obsojeni na pet do deset mesecev ječe! — Isti čas pa je prišel v Berlinu pred sodiče bogat krojaški mojster, kateremu se je dokazalo, da je pri neki veliki slavnosti dovršil devet lepnih tlatvin. Zatožene je izrekel, da je „bolan na umu“ (zato ker se ga zasledil?) in tistine vsled „nezmagajočega nagona“ d-velil. Sodniče je tega „čudnega“ moža, brez da bi popražilo zdravniko — oprostil. Ta dva slušaja gotovo ne kažeta, da vlada v Nemčiji jednaka pravica za vse!

5000 milijonarjev štejajo sedaj v novem svetu Americi. Pred sto leti bilo je teh milijonov najbujnejih ljudij 10. Kako orijaško se je pomnožilo število teh postojnikov v zadnjem stoletju! Pa kaj bi se ne, vpluj dobro vemo, da denar dela, posebno pa v takih deželah, kjer je surovina (Roh-produkt) jako poceni; izrazi se do cela le človeška delavna moč in namesto to moč poštono

plačati, utakne se dva tretjini pravega zaslužka to moči v lastni lop, jedno tretjino pa se „velikodušno“ plača temu izdelovalcu milijonov za kapitaliste. Sledeči (delavce) ostane vedno siromak in poginja podani; prvi (podjetnik, kapitalist) si polni blagajne s slatim in lahkovitno živi, ne odreče si nič, ako tudi sto tisoč kaj stane, ne prikrajša si nič, ne dela nič, poleg tega pa le kapital raste, za to pa skrbi zelenjaj pred ali nad zemljo. Vek v katerem živimo, je vek brezčnosti, odiranja, hrepenja po časti in kapitalu; pravo poštenje in človekoljubje se čita le še po knjigah in časnikih, izblekuje bres da bi srce vedelo v pravem pomenu te besede. Daruje se sem ter tja kaka svota, a zato je treba politične časnike in prejemati „utrinjajoče zvezde“, treba je postati radi darov vinkočislana ooba, na drugi strani pa ni drugega, nego brezsrčni odiralce delavnih moči. Črne sužnje sklanjajo oprostiti, belih pa doma ne vidijo! Ali ni to ironija?

Francosko. Dunce ko se cel svet delavcu prijaznega kaže, je tudi list „Sibelo“ objavil, imenit delavskega zaslužka, s katerim bo delavcem dokazati, da jim na Francoskem še nikakor slabu ne gre in nimajo nikakoršnega vzroka proti plači godrnjati. Po zgoraj omejeni objavi zaslužki v Parizu na dan sidar 8 frankov, mizar 7 fr. 50, krovec 7 fr. 75, tesar 8 fr. 50, kamnosek 7 fr. zlatar 7 fr. 50, pek 7 fr. tiskar 6 fr. 50, tkalec, opokarji in čevljarji zaslužijo na dan po 3 fr. 50 do 4 fr. plačila delavci so pa 2 do 4 fr. na dan, šivilje oblike in perila pridejo po 2 fr. na dan, vezilje, izdelovalke umetnih cvetic in čipek po 3 fr. 65, mizar 4 fr. na delu zaslužijo na dan sidar 3 fr. 65, mizar 3 fr. 60, krovec 4 fr. tesarji po 4 fr. kamnoseki 5 fr. 20 zlatar 4 fr. 20, pek 3 fr. 60, cestni delavci po 3 fr.; delavke po 1.85 do 2 fr. plačilo pri veliki industriji se nahaja do 8 fr. 60, po glazutah, in po 4 fr. 60, po tovarnah za milo (šajfa); delavke po tovarnah zaslužijo po 2 fr. 75 do 3 fr. na dan, trgovski pomočniki zaslužijo na leto v Parizu 1200 fr., na delu kakih 920 fr., kempotiristi 800 in na delu po 640 fr. blajci na delu po 417 do 446, dekle po 300 do 342 fr. na leto.

O društvih in shodih.

Delavska podporno društvo v Trstu

je imelo dne 5. t. m. izvanredni občni zbor, pri katerem so se vršile volitve vodstva društva na podlagi novih pravil, vsled katerih je postalo to društvo popolnoma enakopravno c. k. okrajnim blagajnam. Moški člani plačujejo 25 in ženski 15 kr. na teden.

Tržaško podporno in bralno društvo

proslavilo je dne 5. t. m. z veseljem v hotelu „Europa“ 10letnico svojega obstoja. Veselica se je v vsakem oziru časno za društvo izvršila. Dne 29. pr. m. pa je imelo društvo svoj izvanredni občni zbor, pri katerem se je potrdilo nekatere dodatke k: rim. p. e. k. minist. listu potrjenim pravim, vsled katerih postane tudi to društvo enakopravno c. k. okrajnim blagajnam. Vsi dosežani društveni člani, kakor tudi oni, kateri istemu pristopijo pred definitivnim potrjenjem pravil, plačujejo na teden tudi za naprej 25 (moški) in 15 kr. (ženske) Svoji k svojim!

Krojaški shod v Hotel „Europa“

Dne 12. t. m. zbralo se je okoli 150 krojačev na vabilo pokretaškega odbora k posvetovanju. Shod je odprl sodrug Blaž Katnig kot sklicatelj in se zahvalil prijujočim za obilno udeležbo.

Voljen je bil jednoglasno za predsednika shoda g. Blaž Katnig, podpredsednikom g. R. Šval in tajnikom g. Andrej Klemenčič. Potem je predsednik podal poročevalcu gosp. Egidiju besedo, s kateri je v kratkem, jako vzbudljivim govoru dokazal veliko potrebnost združenja rokodelstva, radrižanga dosadaj z onemoglostjo osebne sebičnosti.

Ker je že vsak po postavi vezan biti pri jednom podpornem društvu, zakaj bi se tovariši enacega rokodelstva delj časa branili strokovnjaške podpore zveze, v kateri se vedno luže med seboj podpirajo.

Strokovnjaški se boho takoj čutili solidarno ote zvezani, ko bodo imeli med seboj podporno društvo na podlagi novih postav.

Prebral je po tem pravila, katera so bila jednoglasno vaprjetta.

Volil se je provizorični odbor, da predloži visoki vladi pravila v potrjenje.

Izdatelj: Tomaz Turkar.

Delavska zveza

(Confederazione Operaia) slovenski oddelček, bo deloval v nedeljo dne 18. oktobra ob 8. uri popoldne svojo redno sejo s sledečim dnevnim redom:

1. Predstavljanje zapiski zadnje seje.
2. Poročilo ravnateljstva in odbora.
3. Razni predlogi.

Slovenske sodruge k polnoštevilni vdelebi uljudno vabi ODBOR.

Listnica uredništva.

F. S. v R.: Zahvaljujemo se za rokopis. Podraz! Dem Zuesender deutscher Correspondenz aus Triest: Anonyme Ichreben können wir nicht berücksichtigen. Nennen Sie ihren Namen, denn es muss ein gegenseitiges Vertrauen herrschen; Sie können eben versichert sein, dass wir keinen Namen, wenn es um betreffendes selbst nicht gewünscht wird, veröffentlichten.

Listnica upravnitva.

A. B. v B.: Naročino poljite bodar boleta, če prej. bolji je. Priporočamo vam po možnosti za podporo lista nabirati. Podraz!

Naročnine smo sprejeli: M. Pr. v L. p. R. gl. 1.90. — G. G. Č. Š. p. 14. 60 kr. — J. M. L. D. f. p. P. 30 kr. — L. V. L. D. f. p. P. 30 kr. — I. Sch. v Pr. 30 kr. — K. Kr. v B. 60 kr.

Za podporo lista nabirajo se je:

Grbec 40 kr., Keitjan 30 kr., Nadalut 20 kr., Merko 20 kr., Osvaldella 20 kr., Wögerer 50 kr., Klemenčič 2 gl. 22 kr., Ceglar 1 gl., Gulič 6 kr., Boštjančič 6 kr., Skupaj 5 gl. 14 kr.

Sodruzi delavci! Nabirajte povsod marljivo za podporo lista, da bo delavci izdateljem svojo nalogo izvršiti!

Izjava.

Podpisana potrjuje, da sta naša v zvezi računa, za devajoče se delih podpor za strahajoče mizarje kakor tudi da se je ostane od ser. 4574 poslužil za izdatanje slovenskega delavskega lista.

Ljubljana, dne 14. oktoba 1888.

I. Štefeler — H. Selch.

Spis „Osemurni delavni čas“ dobiva se in naročuje po 3 kr. iztis pri uredništvu našega lista.

Na socialdemokracičnem stališču so sledeči v Avstriji izhajajoči listi:

„Arbeiterstimme“ v Brnu. Uredništvo: Lazarethgasse 3; upravnitvo: Kothgasse 1. Izhaja 1. in 3. sredo v mesecu. Četrletno 30 kr.

„Arbeiter-Zeitung“ na Dunaju. — Uredništvo in upravnitvo: VI. Gumpendorferstrasse 60. Izhaja vsaki petek. Četrletno 75 kr.

„Der Arbeiterwille“ v Gradcu. — Uredništvo in upravnitvo: Sackstrasse, 55. Izhaja 2. in 4. sredo v mesecu. Četrletno 30 kr.

„Socialdemokratische Monatschrift“ na Dunaju. Uredništvo in upravnitvo: VI. Gumpendorferstrasse 60. Četrletno 30 kr.

„Časopis stavebnih delnikov“ (češki) v Pragu. Uredništvo: Weinberge, Kliepergasse 15; upravnitvo: Smichov pri Pragu, Pilsenerstrasse 225. Izhaja dvakrat mesečno. Četrletno 20 kr.

„La Confederazione Operaia“ (italijanski) v Trstu. Uredništvo in upravnitvo: Via Farneto 1. Izhaja dvakrat v mesecu. Četrletno 40 kr.

„Freigeist“ v Liberci (Reichenberg). Uredništvo in upravnitvo: Ladegasse N. 23. Izhaja 2. in 4. četrtek v mesecu. Četrletno 30 kr.

„Delnički Listy“ (češki) na Dunaju. Uredništvo in upravnitvo: VI. Bez., Gumpendorferstrasse 79. Izhaja 2. in 4. sredo v mesecu. Četrletno 35 kr.

„Cervanky“ (češki) v Brnu. Uredništvo in upravnitvo: Josefstadt 21. Izhaja 1. in 3. sredo v mesecu. Četrletno 24 kr.

„Glühlichter“ (humoristično-satirično) na Dunaju. Uredništvo: IX. Pelikangasse 15; upravnitvo: I. Am Bergl. Izhaja jedenkrat v mesecu. Četrletno za Beč 35 kr., za Austro-Ogersko 40 kr.

„Heslo“ (češki) v Pragu. Uredništvo: Weinberge, Kliepergasse 15 novi; upravnitvo: Weinberge, Havlickeckstrasse 597. — Izhaja 1. in 3. četrtek v mesecu. Četrletno 35 kr.

„Hlas Lidu“ (češki) v Prosnitz-u. Uredništvo in upravnitvo: Markgrafgasse 21. Izhaja 1. in 3. četrtek v mesecu. Četrletno 40 kr.

„Novi vek svobody“ (češki) v Pragu. Uredništvo in upravnitvo: II. Patrossgasse 196. Izhaja 2. in 4. četrtek v mesecu. Četrletno 40 kr.

„Osmihodinna doba pravezni“ (češki) v Pragu. Uredništvo in upravnitvo: Smichov Komerka 255. Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. Pol leta 35 kr.

„Praca“ (poljski) v Levovu. Uredništvo: Ulice Batorego 28. Izhaja dvakrat v mesecu. Četrletno 65 kr.

„Radnički glasnik“ v Zagrebu. — 1. in 15. dan v mesecu. Četrletno 30 kr.

„Robotnik“ (poljski) v Levovu. — Izhaja dvakrat mesečno. Četrletno 35 kr.

„Rovnost“ (češki) v Brnu. Uredništvo in upravnitvo: Josefstadt 21. Izhaja 2. in 4. sredo v mesecu. Četrletno 35 kr.

„Vek Svobody“ (češki) v Pragu. Izhaja dvakrat mesečno. Četrletno 35 kr.

„Volksfreund“ v Brnu. Uredništvo: Josefstadt 39; upravnitvo: Kothgasse 1. Izhaja 2. in 4. sredo v mesecu. Četrletno 30 kr.

„Volksstimme“ na Dunaju. Uredništvo in upravnitvo: VII. Kaiserstrasse 117. Izhaja 2. in 4. ponedeljek v mesecu. Četrletno 25 kr.

„Zeitschwinger“ v Liberci (Reichenberg). Uredništvo in upravnitvo: Ladegasse 23. Izhaja jedenkrat mesečno. Četrletno 75 kr. Posamezne številke 25 kr.

„Baecker-Zeitung“ na Dunaju. Uredništvo in upravnitvo: VII. Kaiserstrasse 117.

„Bauarbeiter-Zeitung“, na Dunaju. Uredništvo in upravnitvo: Neulerchenfeld, Hauptstrasse 60. Izhaja dvakrat mesečno. Četrletno 30 kr.

„Fachblatt der Drechsler“ na Dunaju. Uredništvo in upravnitvo: VI. Schmalzhofgasse 12. Izhaja 1. in 3. četrtek v mesecu. Četrletno 30 kr.

„Freie Schuhmacher-Zeitung“ na Dunaju. Uredništvo in upravnitvo: VII. Neustiftgasse 135. Izhaja 1. in 4. četrtek v mesecu. Četrletno 30 kr.

„Hutmacher Fachorgan“ Oesterr.-ung. na Dunaju. Uredništvo: V. Griesgasse 22; upravnitvo: V. Schwarzborngasse 2. Izhaja 1. in 3. soboto v mesecu. Četrletno 32 kr., za Austro-Ogersko 35 kr.

„Obuvnik“ (češki) v Pragu. Smichov. Izhaja dvakrat mesečno. Četrletno 25 kr.

„Vorwarts“ (knjižotkarski organ) na Dunaju. Uredništvo: VII. Ziehlberggasse 25; upravnitvo: I. Am Bergl 1. Izhaja vsaki petek. Četrletno za Dunaj gl. 1.10, za Austro-Ogersko gl. 1.15.

Vsa uredništva delalskih listov se prosil, da bi zamenjali številke z našim listom.

(Alle Arbeiterblätter werden um Tausch-Exemplare gebeten.)

3. številka izide dne 6. novembra.